

Slovo k povzbuzení na středu 14. října 2020, na středu 28. týdne
Biblická čtení: Gal 5,18-25; Ž 1; Lk 11,42-46

Milé sestry, milí bratři,

dnes se v prvním čtení dostáváme ke krásné a nesmírně důležité pasáži listu Galatským, a to k veršům dávajícím do protikladu «skutky, ke kterým vede tělo», a «ovoce Ducha». Jsou to mimo jiné slova, která nikoho nemohou nechat na pochybách, že ani svatý Pavel, *apostol gratiae* („apoštol milosti“), jak zní jedna z jeho případných starobylých charakteristik, si samozřejmě nemyslel, že by konkrétně ke křesťanskému životu nepatřilo a že i toto by se snad nemělo řídit Bohem a Božím zákonem, jak někdy někteří z některých Pavlových pasáží o svobodě se snaží vyvodit. Právě naopak. Křesťanská svoboda, o které jsme slyšeli v minulých dnech, není ani ničím abstraktním, ani svévolí, jak krásně čteme právě v dnešním úryvku.

Zaměříme ale svou pozornost především na základní napětí, svatým Pavlem i na jiných místech jeho listů zachyceném, na napětí vyjádřeném slovy «podle těla» (*kata sarka* řecky) a «podle ducha» (*kata pneuma*).

Je to totiž napětí, které lidstvo provází odnepaměti. Sotva člověk začal být na úsvitu svých dějin člověkem, začal toto napětí čím dál jasněji vnímat, ono začalo stále více určovat jeho život a člověk se začal také stále častěji ptát: Jak to je se vztahem ducha a hmoty, duše a těla, života a jeho tělesného nosiče, potažmo Boha a světa?

To jsou otázky, které se staly jedněmi z nejzásadnějších nejen v dějinách filozofie, ale nějak se prolínají i všemi náboženstvími, kulturami, veškerým lidským myšlením. A to prostě proto, že vyvěrají přímo ze zkušenosti člověka. Člověk, narozdíl od neživé přírody a jiných nižších živých tvorů, si totiž toto základní napětí zjevně uvědomuje, toto napětí existenciálně vnímá, snaží se ho nějak uchopit, najít i nějaké rozluštění, jak to s ním je. A dojde k různým odpovědím, ať se chápe spíše jako duch uzavřený do vězení hmotného těla, anebo spíše jako nejvyšší uspořádání hmoty, které došlo k vědomí sebe samé, anebo nějak jinak. V každém případě člověk vnímá a zakouší, že „složen“ ze dvou složek, z ducha a hmoty, že tyto spolu souvisí, jsou – přinejmenším zde v čase a prostoru – vzájemně propojeny, ale přitom nejsou totéž.

Která však z těchto složek – duch nebo hmota – je důležitější, která má primát, která má vládnout nad tou druhou? Tak se člověk odnepaměti ptá. A je to nesmírně důležitá otázka, protože teprve odpověď na ni spoluurčuje veškerou lidskou morálku.

Nejen z pohledu křesťanské víry (jednou z šesti základních pravd je přeci „lidská duše je nesmrtelná“ a je to i církevní tradice, která přejala za svou formulaci *anima forma corporis*, že „duše je formou, tvarem těla“) ale i z mnoha dalších pohledů lze říci – i při vši extrémní složitosti otázky, vší propojenosti a vzájemné podmíněnosti koexistence ducha a hmoty a bez nároku na nějaké jednoduché řešení – , že primát má v člověku (přeci jen) duch.

Vždyť duch (duše, srdce, nitro či jak jinak je nazýváme) přeci dělá člověka člověkem a odlišuje jej od ostatních živých tvorů. Je to přeci duch, který zvláště v limitních (krajních a rozhodujících) situacích dovolí člověku jednat i proti potřebám či diktátu těla, dovolí mu ovládnout se, přinést oběť, někdy i tu nejvyšší, překonat samotný pud sebezáchovy, je-li toho potřeba. Duch je to, který by měl ovládat tělo, už Platón duchovou duši představuje jako vozataje, který vládne dvěma oři, vyšší a nižší tělesné žádostivosti, drží je na uzdě a dává jim správný směr.

V křesťanské reflexi – mimo jiné vycházejí právě i z Pavlova napětí mezi *kata sarka* a *kata pneuma* – jde ovšem ještě o mnohem víc než jen o přirozené ustrojení člověka. Duši křesťana, jeho srdce, jeho nitro by si měl podmanit dokonce sám Bůh, respektive Kristus silou Ducha svatého. To je ono «vedení Duchem», kdy duše křesťana podmaněná Duchem vede i tělo «podle Ducha», kdy se veškeré pozemské jednání člověka se stává stále podobnější tomu, jak

by na jeho místě jednal sám Pán Ježíš, Boží Syn v těle, kdy se stále více jednání obyčejného člověka stává také – samozřejmě jen v určité míře – boholidské, *teandrické*.

Když k tomu Boží milostí dojde, život člověka může nést své krásné konkrétní ovoce, jímž je «láska, radost, pokoj, shovívavost, vlídnost, dobrota, věrnost, tichost, zdrženlivost». Zatímco skutky jen těla, nevedeného duší podmaněnou Božím Duchem, zůstávají «smilstvo, nečistota, chlípnost, modloslužba, čarodějnictví, nepřátelství, sváry, žárlivost, hněvy, ctižádost, nesvornost, stranictví, závist, opilství, hýření a jiné takové věci».

A jsou to právě tyto dva konkrétní „seznamy“ konkrétního «ovoce», jež odrazí, nakolik žijeme «podle těla» a nakolik «podle ducha», respektive «podle Ducha». Zda je to Duch svatý, který si podmanil naší duši, anebo naopak tělesné vášně, jež se vymkly naší kontrole, kontrole ducha i Ducha.

A tak nám dnešní čtení vlastně poskytuje vynikající „zrcadlo“ ke zpytování svědomí, ke zpytování vlastního života. Pokud si pravdivě přiznáme, že v tom či onom (anebo dokonce v mnohém) žijeme spíše podle svého hříchem porušeného těla než podle Ducha svatého, podle Krista, pak je to jistě příležitost k hledání Božího odpuštění a k prosbě o vnitřní proměnu.

Možná i na takové zpytování svědomí máme aspoň někteří v nynější době nelehko době s jejími mnohým omezeními třeba více času než jindy. Pak tím lépe takové zpytování zkusit. Navíc v době ohrožení těla je život podle ducha i Ducha obzvlášť důležitý. Tělu neškodí a duši prospívá. A tím pádem i celému našemu okolí, vždyť jde o «ovoce».